

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
ЦЕНТАР ЗА СТРУЧНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУКА**

НАСТАВНА ПРОГРАМА

ТРАНСПОРТНО ПРАВО И ОСИГУРУВАЊЕ

IV ГОДИНА

СООБРАЌАЈНА СТРУКА
Техничар за транспорт и шпедиција

Скопје, 2008 година

1. ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТОЦИ

1.1. Назив на наставниот предмет: ТРАНСПОРТНО ПРАВО И ОСИГУРУВАЊЕ

1.2. Образовен профил и струка

1.2.1. Образовен профил: техничар за транспорт и шпедиција

1.2.2. Струка: сообраќајна

1.3. Диференцијација на наставниот предмет

1.3.1. Карактеристичен за образовниот профил

1.4. Година на изучување на наставниот предмет: четврта

1.5. Број на часови на наставниот предмет

1.5.1. Број на часови неделно: 3 часа

1.5.2. Број на часови годишно: 99 часа

1.6. Статус на наставниот предмет: задолжителен

2. ЦЕЛИ НА НАСТАВНИОТ ПРЕДМЕТ

По совладувањето на наставната програма по *транспортно право и осигурување* ученикот стекнува знаења и се оспособува:

- да ги опишува основите на правниот систем на Република Македонија;
- да ги познава правните аспекти на договорите;
- да ги објаснува основните обележја на транспортното право;
- да ги познава особеностите на транспортното осигурување;
- да ги разликува договорите и договорните односи при складирање на стоката;
- да ги опишува правата, обврските и одговорностите на комингентите, превозниците, шпедитерите и другите правни лица при извршување на транспортен процес;
- да ги познава видовите осигурувања на патниците, багажот, стоката и превозните средства;
- да стекнува навики за уредно, брзо и точно извршување на работата.

3. ПОТРЕБНИ ПРЕТХОДНИ ЗНАЕЊА

За успешно следење и совладување на наставата по наставниот предмет *транспортно право и осигурување*, односно постигнување на поставените цели, потребни се предзнаења од наставните предмети: технологија на ракување и складирање на стоката II година, технологија на патен транспорт, технологија на железнички транспорт од II и III година, технологија на воздушен и воден транспорт и комбиниран транспорт и шпедиција и шпедициско работење од III година.

4. ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС

4.1. Структурирање на содржините за учење

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу темат. целини и меѓу предметите
1. ОСНОВИ НА ПРАВОТО	9	Ученикот: - да го дефинира поимот право; - да ги опишува најважните особености на правото; - да ги разликува типовите на право; - да ги опишува основите на правниот систем на РМ; - да го дефинира поимот и предметот на стопанското право; - да ги препознава изворите на стопанското право; - да ги познава санкциите за прекршување на правните норми; - да го објаснува поимот договор и неговото дејство; - да ги познава елементите на договорот; - да ги толкува видовите на договор; - да ја познава застареноста, прекинот и застојот на застареноста на договорот.	- Дефинирање на поимот право во општетство; - одредување на најважните особености на поимот право; - објаснување на карактеристиките на правниот систем на РМ (видови право, устав, закони, подзаконски акти, општи акти и сл.); - објаснување на основата на стопанското право во чиј состав се наведени облигационите односи, транспортното право и сл.; - презентирање на изворите на стопанското право; - дефинирање на договорот и неговото значење како акт со правно дејство; - објаснување на видовите договори; - укажување на основните елементи кои треба да ги содржи договорот, како и нивното значење; - објаснување за временското ограничување на важноста на договорот и какво може да биде; - презентирање на општи примери за склучување на договори.	- Шпедиција и шпедициско работење

2. ОСНОВИ НА ТРАНСПОРТНОТО ПРАВО	6	- Да го дефинира поимот и предметот на транспортното право; - да го толкува местото на транспортното право во правниот систем; - да ги сфаќа односите на транспортното право и другите гранки на правото; - да ги наведува изворите на транспортното право; - да ги разликува услугите во сообраќајот и транспортот; - да ги познава субјектите на транспортното право, нивните права и обврски; - да ги идентификува основните договори за превоз.	-Објаснување на поимот и предметот на транспортното право; - укажување на местото на транспортното право во правниот систем; -укажување на односите помеѓу транспортното и управното, граѓанското, стопанското, приватното, работното право и сл. - укажување на видовите услуги во сообраќајот и транспортот; -објаснување на субјектите на транспортното право (превозник, корисник на превоз, патник, нарачател, примач, отпремач, испраќач и др.); -одредување на основната поделба на договорите за превоз според видот на сообраќајот.	- Шпедиција и шпедициско работење
3. ДОГОВОРИ И ДОГОВОРНИ ОДНОСИ ПРИ СКЛАДИРАЊЕ	6	- Да ги познава договорните односи за складирање; - да го толкува договорот за складирање; - да ги препознава изворите на право во складирањето; - да ја опишува основната намена и содржина на складишница; - да ги дефинира правата и должностите на депонентот, примачот и складиштето.	-Објаснување на потребата од правно регулирање на складишниот процес; - укажување на изворите на правото при складирање; - објаснување на договорот за складирање; - го објаснува пополнувањето на складишницата; -одредување на правата и должностите на депонентите (оставачите) и примачите; - укажување на одговорноста на складиштето.	- Шпедиција и шпедициско работење

4. ОСНОВИ НА ТРАНСПОРТНОТО ОСИГУРУВАЊЕ	12	- Да го дефинира поимот осигурување и реосигурување; - да ја познава поделбата на осигурувањето; - да ги објаснува облиците на осигурување; - да ги разликува видовите на осигурителните друштва; - да ги препознава изворите на правото во рамките на транспортното осигурување; - да го познава предметот на транспортното осигурување; - да ги класифицира видовите договори за осигурување на имот; - да дефинира осигурен случај; - да ја толкува осигурителната полиса и значењето на франшизата; - да ги наведува должностите и правата на договарачот на осигурувањето и осигурувачот; - да ги познава случаите на престанок на важење на договорот за осигурување.	-Објаснување на поимот осигурување и реосигурување; -објаснување на осигурувањето од одговорност, доброволното осигурување, задолжителното, премиското и заемното осигурување; -дефинирање на видовите осигурителните друштва (акционерски, јавни, заемни, приватни, мешовити, посебни и др.); - укажување на изворите на право во осигурувањето; -објаснување на предметот на осигурувањето (каска, карго осигурување, осигурување од одговорност, осигурување од разни интереси); - укажување на видовите договори (неформални и формални).	- Шпедиција и шпедициско работење

5. ПРАВО И ОСИГУРУВАЊЕ ВО ПАТНИОТ СООБРАЌАЈ	15 - Да го дефинира договорот за превоз во патниот сообраќај; - да ги разликува видовите договорни односи во патниот сообраќај; - да ги разликува договорите за превоз на патници, багаж и стока во патниот сообраќај; - да ги опишува обврските, правата и одговорностите на корисникот, нарачателот на превозот и превозникот; - да го сфаќа застарувањето на побарувањата при превоз во патниот сообраќај; - да ја толкува улогата на товарниот лист и карнетот ТИР и АТА во патниот сообраќај; - да проценува каков вид на осигурување треба да се изврши за одредени превози и против какви ризици; - да ги опишува видовите на задолжително осигурување; - да ги познава клаузулите за осигурување на превоз на патници и стока; - да го објаснува осигурувањето и каско осигурувањето на моторните возила; - да ја сфаќа улогата на националното биро за осигурување; - да ги познава документите за осигурување во меѓународниот сообраќај.	- Истакнување на законите и другите подзаконски акти кои важат во патниот сообраќај; - дефинирање што е договор за превоз во патниот сообраќај; - укажување на видовите договор за превоз (превоз на патници, багаж, стока); - објаснување кога е склучен договор за превоз во патниот сообраќај и помеѓу кого; - укажување на правата и обврските на корисникот, нарачателот на превоз и превозникот; - набројување на случаите на одговорност на превозникот и оштетните обврски; - презентирање товарен лист и карнети и укажување на нивната улога; - набројување на случаите на одговорност на превозникот и оштетните обврски во тие случаи; - објаснување на видовите осигурување во патниот сообраќај; - наведување на клаузулите на осигурување при превоз на патници и стока; - укажување во кои случаи на превоз осигурувањето е задолжително и какво може да биде; - наведување на ризиците за кои може да се изврши осигурување при превоз на патници и стока; - презентирање документи и обрасци.	- Шпедиција и шпедициско работење

6. ПРАВО И ОСИГУРУВАЊЕ ВО ЖЕЛЕЗНИЧКИОТ СООБРАЌАЈ	12	- Да го дефинира договорот за превоз во железничкиот сообраќај; - да ги разликува видовите договорни односи во железничкиот сообраќај; - да ги разликува договорите за превоз на патници, багаж и стока во железничкиот сообраќај; - да ги опишува обврските, правата и одговорностите на корисникот, нарачателот на превоз и превозникот; - да ја објаснува улогата на товарниот лист CIM; - да проценува каков вид на осигурување треба да се изврши за одредени превози и против какви ризици; - да ги опишува случаите и начините на задолжително осигурување; - да ги познава клаузулите за осигурување на превоз на патници и стока; - да го објаснува осигурувањето на возилата во железничкиот сообраќај; - да ги познава документите за осигурување во меѓународниот сообраќај.	- Набројување на законите и другите подзаконски акти кои важат во железничкиот сообраќај; - дефинирање што е договор за превоз во железнички сообраќај; - укажување на видови договор за превоз (превоз на патници, багаж, стока); - објаснување кога е склучен договор за превоз во железничкиот сообраќај и помеѓу кого; - укажување на правата и обврските на корисникот, нарачателот на превоз и превозникот; -набројување на случаите на одговорност на превозникот и оштетните обврски; - набројување на случаите на одговорност на превозникот и оштетните обврски во тие случаи; - укажување на случаи кога застаруваат побарувањата за оштета; - објаснување на видовите осигурување во железничкиот сообраќај; - наведување на клаузулите на осигурување при превоз на патници и стока; - укажување во кои случаи на превоз осигурувањето е задолжително и какво може да биде; - наведување на ризиците за кои може да се изврши осигурување при превоз на патници и стока; - презентирање документи и обрасци.	- Шпедиција и шпедициско работење

7. ПРАВО И ОСИГУРУВАЊЕ ВО ВОДНИОТ СООБРАЌАЈ	12	- Да го дефинира договорот за превоз во водниот сообраќај; - да ги разликува видовите договорни односи во водниот сообраќај; - да ги разликува договорите за превоз на патници, багаж и стока во водниот сообраќај; - да ги опишува обврските, правата и одговорностите на корисникот, нарачателот на превоз и превозникот; - да ја објаснува улогата на товарниот лист и коносманот; - да проценува каков вид на осигурување треба да се изврши за одредени превози и против какви ризици; - да ги опишува случаите и начините на задолжително осигурување; - да ги познава клаузулите за осигурување на превоз на патници и стока; - да го објаснува осигурувањето на пловните средства; - да ги познава документите за осигурување во меѓународниот сообраќај.	- Истакнување на законите и другите подзаконски акти кои важат во водниот сообраќај; - дефинирање што е договор за превоз во водниот сообраќај; - укажување на видови договор за превоз (превоз на патници, багаж, стока, правно лице за претовар и складирање и др.); - објаснување кога е склучен договор за превоз во водниот сообраќај и помеѓу кого; - укажување на правата и обврските на корисникот, нарачателот на превоз и превозникот; - набројување на случаите на одговорност на превозникот и оштетните обврски; - набројување на случаите на одговорност на превозникот и оштетните обврски во тие случаи; - укажување на случаите кога застаруваат побарувањата за оштета; - објаснување на видовите осигурување во водниот сообраќај; - наведување на клаузулите на осигурување при превоз на патници, багаж и стока; - укажување во кои случаи на превоз осигурувањето е задолжително и какво може да биде; - наведување на ризиците за кои може да се изврши осигурување при превоз на патници, багаж и стока; - презентирање документи и обрасци.	- Шпедиција и шпедициско работење

8. ПРАВО И ОСИГУРУВАЊЕ ВО ВОЗДУШНИОТ СООБРАЌАЈ	12	- Да го дефинира договорот за превоз во воздушниот сообраќај; - да ги разликува видовите договорни односи во воздушниот сообраќај; - да ги разликува договорите за превоз на патници, багаж и стока во воздушниот сообраќај; - да ги опишува обврските, правата и одговорностите на корисникот, нарачателот на превоз и превозникот; - да ја објаснува улогата на товарниот лист; - да проценува каков вид на осигурување треба да се изврши за одредени превози и против какви ризици; - да ги опишува случаите и начините на задолжително осигурување; - да ги познава клаузулите за осигурување на превоз на патници и стока; - да го објаснува осигурувањето на воздухопловните средства; - да ги познава документите за осигурување во меѓународниот сообраќај.	- Истакнување на законите и другите подзаконски акти кои важат во водниот сообраќај; - дефинирање што е договор за превоз во водниот сообраќај; - укажување на видови договор за превоз (превоз на патници, багаж и стока); - објаснување кога е склучен договор за превоз во воздушниот сообраќај и помеѓу кого; - укажување на правата и обврските на корисникот, нарачателот на превоз и превозникот; - набројување на случаите на одговорност на превозникот и оштетните обврски; - набројување на случаите на одговорност на превозникот и оштетните обврски во тие случаи; - укажување на случаи кога застаруваат побарувањата за оштета; - објаснување на видовите осигурување во воздушниот сообраќај; - наведување на клаузулите на осигурување при превоз на патници, багаж и стока; - укажување во кои случаи на превоз осигурувањето е задолжително и какво може да биде; - наведување на ризиците за кои може да се изврши осигурување при превоз на патници, багаж и стока; - презентирање документи и обрасци.	- Шпедиција и шпедициско работење

9. ШПЕДИТЕРСКО ПРАВО	15	- Да го дефинира предметот на шпедитерското право; - да ги идентификува изворите на шпедитерското право; - да го објаснува статусот на шпедитерот во својство на агент и комисинер во Република Македонија и во странство; - да ги познава видовите договори за шпедиција; - да ги опишува начините за склучување на договор за шпедиција; - да ги опишува обврските, правата и одговорностите на шпедитерот и работодавачот од договорот за шпедиција; - да ја објаснува функцијата и работата на потшпедитерите и меѓушпедитерите; - да ја познава улогата на шпедитерот во царинската постапка и при транспортното осигурување од правен аспект; - да ја познава суштината на правото на застапување; - да ги познава видовите на застапувања (полномошна).	- Истакнување на законите и другите подзаконски акти со кои е регулирано шпедитерското работење; - укажување на улогата на шпедитерот во царинската постапка, како оператор во превозот, како товарувач, испраќач и примач на стоката; - споредување на законските функции на шпедитерот во Република Македонија, во европскиот и англосаксонскиот правен систем; - објаснување кога и помеѓу кого може да биде склучен договор за шпедиција; - укажување во кои случаи може да биде склучен договор за шпедиција преку телефон, телеграма, телефакс, електронски или лично; - укажување на правата и обврските на работодавачот, превозникот, шпедитерот и другите правни лица во однос на прифаќање на стоката (пратката), царинење, складирање, осигурување, товарање и истоварање, отпрема , прием и предавање; -укажување на одговорностите на шпедитерот во однос на работата на подшпедитерите и меѓушпедитерите; - презентирање документи и обрасци.	- Шпедиција и шпедициско работење

4.2. Наставни методи и активности на учење

Целите на наставниот предмет *транспортно право и осигурување* се реализираат со примена на наставните форми: фронтална, групна и индивидуална. Како наставни методи може да се користат: демонстрација, дискусија, решавање на проблеми, активна демонстрација на учениците, учење преку сопствено откривање и др.

Активности на ученикот: црта, набљудува, споредува, прибележува, чита, открива, учи независно и работи домашни задачи.

Активностите на наставникот се: организира и раководи активна и индивидуална дејност кај учениците, објаснува, организира и води дискусија, дава инструкции, пишува на табла, демонстрира, ги оценува задачите, поставува прашања, регистрира, оценува и ги анализира резултатите.

4.3. Организација и реализација на наставата по предметот

Воспитно-образовната работа по наставниот предмет *транспортно право и осигурување* се реализира во специјализирана училница за стручно-теоретска настава.

Наставата се реализира во две полугодии со 3 часа неделен фонд. Домашните задачи се реализираат дома и во училиште.

4.4. Наставни средства и помагала

За ефикасно реализирање на целите на наставниот предмет *транспортно право и осигурување* се применуваат разни средства и помагала како: графоскоп, видеоснимки, слајдови, фотографии, компјутер, ЛЦД проектор и слично.

5. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Оценувањето на постигањата на учениците се врши перманентно, преку усно проверување на знаењата. Исто така, на крајот од полугодieto и наставната година се проверуваат постигањата на учениците преку изготвени тестови на знаења од тематски целини реализирани во текот на полугодieto и наставната година. Доколку ученикот не постигне резултати во реализирањето на конкретните цели на наставната програма, се постапува согласно на законската регулатива за средно образование.

6. КАДРОВСКИ И МАТЕРИЈАЛНИ ПРЕДУСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

6.1. Основни карактеристики на наставниците

Наставникот по наставниот предмет *транспортно право и осигурување* треба да ги поседува следните педагошки, персонални и професионални карактеристики: да е психофизички здрав, да владее со литературниот јазик и писмото на кои се изведува наставата, да е комуникативен и отворен за соработка, да е соодветно професионално образован, со или без работно искуство, да ја сака педагошката работа и да напредува во неа, да е добар организатор, да е креативен и способен за примена на иновации во образовната технологија.

6.2. Стандард за наставен кадар

Наставата по предметот *транспортно право и осигурување* ја реализираат кадри со завршени студии по:

- **право;**

- **сообраќај и транспорт;**

со здобиена педагошка, психолошка и методска подготовка и положен стручен испит.

6.3. Стандард за простор

За успешно реализирање на целите на наставниот предмет **транспортно право и осигурување** наставата се реализира во специјализирани училници или кабинет за сообраќај, соодветно опремен со наставни средства и помагала, според нормативите за простор и опрема, во претпријатија чија основна или споредна дејност е проблематиката на транспорт, шпедиција и осигурување.

7. ДАТУМ НА ИЗРАБОТКА И НОСИТЕЛИ НА ИЗРАБОТКАТА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

7.1. Датум на изработка: март 2008 година

7.2. Состав на работната група:

1. Ридван Зекири,	дипл. маш. инж.,	советник, Центар за стручно образование и обука - Скопје
2. м-р Гордан Стојиќ,	дипл. сооб. инж.,	наставник во СУГС „Владо Тасевски“-Скопје
3. Билјана Апостоловска,	дипл.правник	Центар за стручно образование и обука - Скопје
4. д-р Перо Стефановски,	дипл.сооб.инж.	Осигурително друштво „ЕУРОЛИНК“- Скопје

8. ПОЧЕТОК НА ПРИМЕНА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Датум на започнување: 01.09.2008 година

9. ОДОБРУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по предметот *транспортно право и осигурување* ја одобри министерот за образование и наука со решение бр. 11-4721/11 од 20.06. 2008 година.